

LINNENGOED VAN TOEN EN NU

Schatgraven in de linnenkast

Het was zacht als zijde en glansde subtiel; het linnen damast van weverij Van Dissel behoorde dan ook, tot ver in de vorige eeuw, tot de uitzet van iedere huisvrouw. Liefhebster Sanny de Zoete blies het linnen nieuw leven in en geeft er een lezing over, speciaal voor Seasons-lezers. Plus: twaalf zelfmaakideeën om uw eigen linnenkast te vullen.

Het damast had een ingenieus patroon dat pas zichtbaar werd in het kaarslicht

Nog niet eens zo lang geleden stond er in de betere kringen boven aan het verlanglijstje voor de uitzet: 'Linnen damast van Van Dissel.' Daarbij werd niet op een kleedje meer of minder gekeken: twintig tafellakens en honderd servetten van deze Brabantse linnenfabriek waren geen uitzondering voor een familie. "Elk huis had een flinke linnenkast", vertelt Sanny de Zoete, kunst-historica met een liefde voor linnen damast. "En niet zelden was er een linnenmeisje dat precies wist hoe het damast op tafel gelegd moest worden. Ze wist ook hoe je het moest opbergen: gebundeld in linten en verpakt in blauw papier, dat vergeling tegenging."

EEN KOFFER VOL STALEN

Weverij Van Dissel, voluit Linnenfabrieken E.J.F. van Dissel en Zonen N.V. genaamd, produceerde tussen 1871 en 1970 linnen damast van het hoogste niveau. 'Agentessen' van de firma uit Stratum, bij Eindhoven, bezochten gegoede families in heel Nederland. Ze hadden een koffer bij zich met stalenboeken vol glanzende damastpatronen. Alle afmetingen en elke hoeveelheid konden worden besteld. Bovendien was de klant verzekerd van de beste kwaliteit weefsels. Dit maakte Van Dissel van vlas dat in Zeeland en op de Zuid-Hollandse Eilanden verbouwd werd. Voor het damast – een speciale weeftechniek die ook wel met katoen, maar door Van Dissel alleen met linnen uitgevoerd werd – verwerkte de weverij minstens veertig fijne draden in een centimeter stof. Ter vergelijking: een gemiddeld tafellaken bevatte slechts vijftien tot twintig draden per centimeter. Door de inslag- en kettingdraden volgens de damasttechniek heel nauw met elkaar te verweven, ontstond een ingenieus patroon in de stof. Dit werd zichtbaar afhankelijk van hoe het (kaars-)licht op de stof viel. Van Dissels linnen damast voelde zijdezacht aan; de glans was subtiel en tegelijkertijd buitengewoon.

BEGONNEN ALS BIJVERDIENSTE

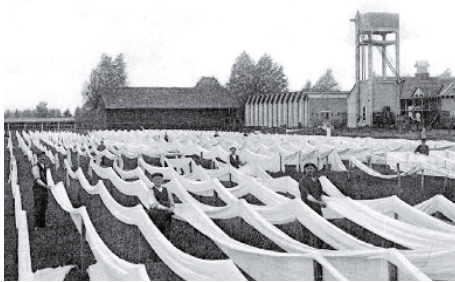
Sanny de Zoete onderzocht de geschiedenis van Van Dissel. "Het was een dominee die de fabriek begon", vertelt zij: "Elie Johannes François van Dissel. Om wat bij te verdienen – de

dominee had acht kinderen en geen hoog salaris – en om iets op te bouwen voor zijn zoons begint hij een weverij waar hij thuiswevers uit zijn gemeente werk biedt. Zijn echtgenote, de domineesvrouw, bleekt, wast, mangelt en perst het linnen: veredelen heet dit. Vervolgens bindt ze er blauwe lintjes om, voor de verkoop."

Met de komst van door stoom aangedreven weefmachines kort na de eeuwwisseling komt de fabriek tot bloei – iets wat Elie Johannes François niet meer meemaakt, want zijn zoons staan inmiddels aan het roer. Sanny de Zoete: "Vanaf 1905 vraagt het bedrijf kunstenaars eigentijdse patronen te ontwerpen voor zijn damasten." Het blijkt een gouden greep te zijn: "Als je die prachtige ontwerpen in zo'n mooie kwaliteit uitvoert als Van Dissel deed, dan krijg je één plus één is drie." Grote ontwerpers als Cornelis van der Sluys, Kitty van der Mijl Dekker en zelfs M.C. Escher, bekend van zijn 'onmogelijke' wiskundige voorstellingen, leenden hun talenten uit aan Van Dissel. Ontwerper Chris Lebeau was vaste ontwerper: hij produceerde maar liefst zestig patronen in art-nouveaustijl en art-decostijl, waaronder streng gestileerde natuurvormen. Sanny de Zoete: "Dat was wel wat anders dan de brave naturalistische lelies, rozen en druiven die je tot dan toe als damastdessins tegenkwam."

VAN DISSEL IN HET PALEIS

Door de combinatie van vakmanschap en kwaliteit én de vooruitstrevende patronen krijgt Van Dissel grote bekendheid. Rederijen van cruiseschepen en zelfs de koninklijke familie weten de weg naar de linnenfabriek in Stratum te vinden. Ter gelegenheid van hun huwelijk geeft koningin Wilhelmina in 1947 een grote set damast van Van Dissel cadeau aan de Engelse prinses Elisabeth en prins Philip. Ook in de gewone huiskamers blijft het Brabantse linnengoed een bekende. Sanny de Zoete: "Iedereen dekte destijds de tafel. Eten van een kale tafel, zoals nu gebeurt, deed men eenvoudigweg niet." En toch, in de jaren vijftig, loopt door de opkomende luchtvaart de vraag naar tafellinnen bij de grote rederijen terug. Nederland bevindt zich in de wederopbouw: huishoudelijk personeel

wordt te kostbaar en het linnen dat wekelijks naar de wasserij moet te prijzig. Huisvrouwen koken zelf, dekken de tafel in de keuken en gebruiken daarbij voortaan papieren servetten. In 1970, één jaar voor het honderdjarig jubileum, moet Wim van Dissel, achterkleinkind van dominee Elie Johannes François, de deuren van zijn vermaarde weverij sluiten. Sanny de Zoete: "Hij doet dat in de geest van zijn overgrootvader. Het laatste geld van het bedrijf wordt gebruikt om de tweehonderdtwintig medewerkers op weg te helpen naar een nieuwe baan."

JUGENDSTIL OP EEN KEUKENDOEK

Lange tijd is het stil rondom het linnen damast van weleer. Een enkeling weet het weefsel nog te waarderen, maar door de concurrentie van goedkopere tafellakens wordt kwaliteitsdamast zowel in Nederland als in het buitenland nauwelijks meer geproduceerd. Linnenmeisjes en andere experts verdwijnen, en niemand weet meer wat een schat aan schoonheid nog maar zo kort geleden onze eettafels sierde. Totdat kunsthistorica Sanny de Zoete in een restantenbak van een textiel-sorteerbedrijf op een damasten keukendoek stuit met prachtig gestileerde rozen. De verwondering die ze op dat moment voelt – jugendstilmotieven op een keukendoek?! – resulteert eerst in een privéverzameling, later in het opnieuw in productie nemen van Van Dissels beroemdste linnen damasten. Sanny de Zoete: "Ik laat ze weven in Ierland, want in Nederland is het niet meer mogelijk maatwerk in linnen damast te leveren." Zo vindt het kwaliteitsdamast van Van Dissel toch een weg terug naar de Nederlandse eettafels. Sanny de Zoete: "Ik had een wens: dat er weer mooie tafellakens zouden zijn. Zo'n kleed werkt geluiddempend en sfeerverhogend, na een dag hard werken glijdt de stress langs het tafelkleed af. Goed linnen damast gaat bovendien drie generaties mee. Zo creëer je iets blijvends binnen een familie."

*Goed linnen damast
gaat drie generaties mee.
Zo creëer je iets blijvends
binnen een familie*

Speciaal voor Seasons-lezers

Van Dissel damast-lezing op De Hoge Veluwe

Op 13 en 20 maart geeft Sanny de Zoete, specialist in antiek en modern linnengoed, speciaal voor lezers van Seasons een lezing over Van Dissels linnen damast. De lezing vindt plaats in Restaurant De Koperen Kop, midden in Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Hebt u zelf nog iets moois in de kast liggen? Neem het mee; Sanny de Zoete kan u er meer over vertellen.

Programma

Uiteraard wordt er aandacht besteed aan de ontwerpen van Chris Lebeau en het linnen dat speciaal voor het Jachthuis Sint Hubertus werd gemaakt. Na de lezing is er een lunch waarna er een bezoek aan het museale Jachthuis volgt. Daar wordt u door vakkundige gidsen rondgeleid. U rijdt met uw eigen auto van De Koperen Kop naar het Jachthuis, of pakt een van de Witte Fietsen die voor u klaarstaan.

Aanmelden

De kosten bedragen € 47,50, inclusief lunch, entree Park met auto en toegang voor de rondleiding in het Jachthuis Sint Hubertus. De lezing begint om 11.30 uur. Rond 15.00 uur eindigt deze speciale Van Dissel-dag. U kunt zich opgeven via www.hogeveluwe.nl.

Meer linnen?

Het TextielMuseum in Tilburg is in het bezit van een grote hoeveelheid originele linnen damasten van Van Dissel. Hier wordt ook een film vertoond over het reilen en zeilen in de fabriek. www.textielmuseum.nl